

WŁOSKI JĘZYK ADMINISTRACYJNY

Jolanta Kowalska Durazzano

Autorka, zamieszkała w Udine we Włoszech, jest absolwentką toruńskiej humanistyki oraz Wydziału Języków i Literatur Obcych Uniwersytetu w Udine, gdzie obecnie pracuje jako lektorka języka polskiego na Wydziale Języków i Literatury Europy Środkowo-Wschodniej. Tłumaczeniem ustnym i pisemnym zajmuje się od 1974 r., jest członkiem Stowarzyszenia Tłumaczy Włoskich AITI oraz PT TEPIS. Artykuł jest zapisem referatu wygłoszonego podczas XIII Warsztatów Przekładu Prawniczego i Specjalistycznego w 2002 r.

Styl urzędowy czy urzędowo-kancelaryjny to jak wiadomo styl przepisów prawnych, administracyjnych zarządzeń, okólników i innych pism urzędowych oraz instrukcji, który z tego względu jest też często nazywany ogólnie stylem normatywno-informacyjnym. Główną cechą składni tego stylu jest duża liczba konstrukcji bezosobowych. Jego odbiorca jest zwykle traktowany jako anonimowy członek zbiorowości. Do innych podstawowych cech stylu urzędowego należy: używanie wyrazów i formuł, ustalanych konwencjonalnie (*uprasza się, motywuję, zawiadamiam*), kategoryczność treści (*należy, powinien, jest zobowiązany*), stosowanie strony biernej i zdań bezpodmiotowych (*zamówienie zostanie zrealizowane, nie palić*), podział tekstu na punkty i paragrafy, terminy specjalne (*najemca, nabywca, interesant*), tradycyjne wyrażenia i zwroty (*uiścić opłatę, uregulować należność, sprolongować termin, nabywać prawa*).

Rozwój biurokracji sprawił, że styl urzędowy wszędzie staje się coraz bardziej niezrozumiały dla odbiorców, czyli obywateli korzystających z usług administracji publicznej, która głównie posługuje się tym stylem. W Stanach Zjednoczonych próby uproszczenia języka administracyjnego rozpoczęto w 1998 r., gdy rząd federalny ogłosił program "Plain language guidelines", w ramach którego powstało *vademecum* zatytułowane *Banishing bureaucratese - Using plain language in government writing*, mające stanowić podstawę wszelkiej urzędowej działalności komunikacyjnej wewnętrznej i zewnętrznej. Także rząd francuski w 2001 r. stworzył *Comité d'Orientation pour la Simplification du Langage Administratif*, mający zająć się uproszczeniem języka administracyjnego, bo jak mawiają Francuzi: *"Un langage clair, ça simplifie la vie !"*.

W Polsce Ewa Malinowska (2000, 2001), zajmująca się m.in. wzorcami gatunkowymi takich wypowiedzi administracyjnych jak rozporządzenie i zarządzenie, regulamin, decyzja administracyjna, umowa, podanie, życiorys, wśród głównych cechy naszego języka "urzędowego" wymienia dyrektywność, bezosobowość, precyzyjność, standardowość. Analizując teksty urzędowe stwierdza ona także, iż ich częsta niezrozumiałość jest rezultatem "pychy nadawców, wynikającej z ich władztwa", co prowadzi do łamania naczelnej zasady komunikacji: "Mów zrozumiale".

Podobnie dzieje się we Włoszech, gdzie z najnowszych badań wynika, że aż 60 % Włochów nie rozumie tekstów urzędowych. Nie należy więc się dziwić, iż prawie każdy z kolejnych włoskich ministrów administracji rozpoczyna urzędowanie zapowiadając walkę z biurokracją. W wyniku tego w ciągu ostatnich dziesięciu lat zostały opublikowane dwa oficjalne teksty zawierające reguły i zalecenia dotyczące uproszczenia języka tekstów administracji państwowej: *Codice di stile* z 1993 oraz podręcznik *Manuale di stile* z 1997 podający zasady redagowania tekstów normatywnych. Oba te opracowania oraz okólnik rządowy *Regole e raccomandazioni per la formulazione tecnica dei atti legislativi* z 2 maja 2001 uzyskały moc obowiązującą po ogłoszeniu rozporządzenia z 7 lutego 2002 (*Direttiva sulla attività di comunicazione delle pubbliche amministrazioni*) oraz z 8 maja 2002 (*Direttiva sulla semplificazione del linguaggio dei testi amministrativi*), wydanych przez ówczesnego ministra "per la Funzione Pubblica e per il coordinamento dei servizi di informazione e sicurezza" (czyli ds. Administracji publicznej) Franca Frattiniego (po jego nominacji na ministra spraw zagranicznych od 14 listopada br. resortem tym kieruje Luigi Mazzella). Jednocześnie sformułowany został program "Chiaro!", czyli "Jasne!", który ma raz na zawsze wypłenić "biurokratyczną nowomowę", określaną od połowy lat siedemdziesiątych terminem "burocratese" o "burocraticese".

W ww. rozporządzeniach nakazuje się m.in. wprowadzenie w życie ustawy nr 150 z 7 czerwca 2000 w oparciu o regulamin wykonawczy nr 422 z 21 września 2001 (*Disciplina delle attività di informazione e di comunicazione delle pubbliche amministrazioni*) oraz rozporządzenie z 13 grudnia 2001 (*Formazione e la*

valorizzazione del personale delle pubbliche amministrazioni), precyzując zasady koordynacji poszczególnych działań w zakresie przekazywania informacji i zwracając uwagę na ogromną rolę internetu.

W rozporządzeniu z 8 maja 2002 minister Frattini, przyznając, że administracja publiczna posługuje się językiem bardzo specjalistycznym, dalekim od tego, którym mówią obywatele, stwierdził, iż wszystkie teksty wydawane przez administrację publiczną powinny zostać tak pomyślane i zredagowane, żeby mógł je zrozumieć każdy, do kogo są skierowane, zgodnie z art. 8 rozporządzenia z 7 lutego 2002. Minister zapowiedział również, że przeredagowana zostanie większość istniejących już dokumentów, a także ogłosił reguły dotyczące zawartości tekstów oraz zasady ich redagowania. Rozporządzenie uzupełnia załącznik zawierający przykładowe przeredagowanie tekstu urzędowego. Minister Frattini powołał też specjalny zespół pod kierownictwem językoznawcy prof. Alfredo Fiorittiego, który w ciągu dwóch lat powinien przywrócić włoskim dokumentom "czytelny wymiar". Planuje się również utworzenie przy Wyższej Szkole Administracji Państwowej w Rzymie specjalnego studium kształcącego poprawnie piszące kadry.

O konieczności reformy zmierzającej do uproszczenia skomplikowanego żargonu biurokratycznego najlepiej świadczą niżej podane fragmenty tekstów typowych dla stylu "burocratese" (w lewej kolumnie tabeli) oraz ich wersje przeredagowane (w prawej kolumnie) wraz z tłumaczeniem.

Linguaggio burocratico (testi originali)	Linguaggio comprensibile (testi riscritti)
É contemplata l'istituzione di una commissione preposta allo svolgimento di apposite verifiche finalizzate al miglioramento del servizio ai cittadini. PRZEWIDUJE SIĘ POWOŁANIE KOMISJI PRZEZNACZONEJ DO PRZEPROWADZENIA SPECJALNYCH KONTROLI MAJĄCYCH NA CELU USPRAWNIENIE OBSŁUGI OBYWATELI.	Vogliamo istituire una commissione che verifichi se il servizio ai cittadini è migliorato. PRAGNIEMY POWOŁAĆ KOMISJĘ W CELU SPRAWDZENIA, CZY OBSŁUGA OBYWATELI ULEGŁA POPRAWIE.
... stanti le urgenti ed indifferibili esigenze di personale in grado di garantire adeguata e qualificata attività di assistenza tecnica ai lavori ed agli interventi programmati dal Settore dipartimentale 8 BIORĄC POD UWAGĘ NATYCHMIASTOWE I NIEODWOŁALNE ZAPOTRZEBOWANIE NA PERSONEL, BĘDĄCY W STANIE ZAPEWNIĆ WŁAŚCIWY I FACHOWY SERWIS TECHNICZNY W ZAKRESIE ROBÓT I DZIAŁAŃ ZAPLANOWANYCH PRZEZ WYDZIAŁ DEPARTAMENTU NR 8....	... poiché il dipartimento 8 ha urgente bisogno di personale qualificato per svolgere i lavori e gli interventi programmati PONIEWAŻ DEPARTAMENT NR 8 NIEZWŁOCZNIE POTRZEBUJE FACHOWEGO PERSONELU DO PRZEPROWADZENIA PLANOWANYCH ROBÓT I DZIAŁAŃ ...

W pracy tłumacza bardzo przydatny jest podręczny glosariusz charakterystycznych wyrażen, terminów i skrótów stosowanych w języku urzędowym, które mają swoje bardziej zrozumiałe odpowiedniki. Oto kilka przykładów z mojego glosariusza, który w całości będzie dostępny dla zainteresowanych na stronie internetowej www.tepis.org.pl

<i>a quo</i>	a partire dal quale (e talvolta, impropriamente, "a partire dalla quale")
a tergo	Dietro
Abrogazione	Eliminazione di un atto
Accreditare	Versare una somma di denaro sul conto bancario o postale di qualcuno
Acquiescenza	Accettazione degli effetti di un atto della pubblica amministrazione
<i>ad quem</i>	Fino al quale (o fino alla quale)
ai sensi e per gli effetti dell'art.	Come prevede l'articolo

Na zakończenie podaję krótką listę skrótów powszechnie stosowanych w pismach urzędowych i zachęcam do tworzenia własnych zbiorów leksykograficznych i terminologicznych, które stanowią ważne narzędzie pracy tłumacza.

MINI GLOSSARIO

di lettere, punti e sigle presenti spesso nei bandi di concorso, nei documenti o nei moduli

ASL	Azienda sanitaria locale (fino al 1995 era chiamata USL)
dec.	decisioni
d.p.c.m.	decreto del Presidente del Consiglio dei Ministri
d.pres.giunta reg.	decreto del Presidente della Giunta Regionale
d.p.r.	decreto del Presidente della Repubblica
d.ass.reg.	decreto dell'Assessore regionale
d.l.	decreto legge
d.lgs.	decreto legislativo
d.m.	decreto ministeriale
del.cons.reg.	deliberazione del Consiglio regionale
dir.	direttive
ICI	imposta comunale sugli immobili
l.	legge dello Stato
l.p.	legge provinciale
l.r.	legge regionale
NCEU	nuovo catasto edilizio urbano
NCT	nuovo catasto terreni
o.	ordinanza
racc.	raccomandazioni
r.d.	regio decreto
r.d.l.	regio decreto legge
reg.	regolamento
t.u.	testo unico

BIBLIOGRAFIA

- Malinowska, E. (2000), *Język w urzędach*, w: Pisarek W. (red.) *Polszczyzna 2000. Orędzie o stanie języka na przełomie tysiącleci*, Rada Języka Polskiego.
- Malinowska, E. (2001), *Wypowiedzi administracyjne - struktura i pragmatyka*, Opole, Wyd. Uniwersytetu Opolskiego.
- Markowski, A. (1992), *Polszczyzna końca XX wieku*, Warszawa, Wiedza Powszechna.
- Myers, J. G. (2001), *Banishing Bureaucratese: Using Plain Language in Government Writing*, Washington, D.C.

- Piemontese, M. E. (1996), *Capire e farsi capire. Teorie e tecniche della scrittura controllata*, Napoli, Tecnodid.
- Piemontese, M. E. (1999a), *Il linguaggio della pubblica amministrazione nell'Italia d'oggi. Aspetti problematici della semplificazione linguistica*, w. Alfieri G. / Cassola A. (red.), *La «Lingua d'Italia». Usi pubblici e istituzionali*, Atti del XXIX Congresso Internazionale di Studi della SLI (Malta, 3-5 novembre 1998), Roma, Bulzoni, s. 269-292.
- Piemontese, M. E. (1999b), *La comunicazione pubblica e istituzionale. Il punto di vista linguistico*, w: Gensini S. (red.), *Manuale della comunicazione*, Roma, Carocci, s. 315-342.
- Piemontese, M. E. (2000), *Leggibilità e comprensibilità delle leggi italiane. Alcune osservazioni quantitative e qualitative*, w: Veronesi D. (red.), *Linguistica giuridica italiana e tedesca - Rechtslinguistik des Deutschen und Italienischen*, Padova, Unipress, s. 103-117.